

Czy terroryzm we współczesnym świecie może dotknąć każdego z nas?

Anna Ruszczyk

Scenariusz lekcji

Poradnik metodyczny do programu nauczania geografii dla III etapu edukacyjnego – liceum ogólnokształcącego i technikum

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Lidia Grad
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa

ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Program nauczania:

Program nauczania geografii w szkole ponadpodstawowej, w zakresie rozszerzonym
Czego i jak będziemy się uczyć?

Temat w programie:

Przyczyny i skutki terroryzmu we współczesnym świecie (2 godz. lekcyjne)

Temat lekcji:

Czy terroryzm we współczesnym świecie może dotknąć każdego z nas?

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące/technikum, zakres rozszerzony, klasa IV

Miejsce:

pracownia geograficzna

Czas realizacji:

1 godzina dydaktyczna (45 min)

Podstawa programowa:

zakres rozszerzony: XX.4; zakres podstawowy: VII.5

Cele lekcji sformułowane w języku ucznia:

- wymienisz skutki społeczno-kulturowe, gospodarcze i polityczne terroryzmu;
- wskażesz i uzasadnisz obawy społeczeństw w Unii Europejskiej (EU) o bezpieczeństwo na kontynencie;
- ocenisz zagrożenie terroryzmem w Polsce.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Metody nauczania:

burza mózgów, dyskusja, metaplan; **dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)** można zaproponować np.: mapę mentalną, elementy Metody Ruchu Rozwijającego (Weroniki Sherborne) – większość uczniów ze SPE nie wymaga specjalnych metod nauczania (m.in. rozdział 6.4. poradnika metodycznego, do którego dołączony jest scenariusz, zawiera wskazania w zakresie ewentualnego dostosowania sposobu realizacji zajęć edukacyjnych).

Formy zajęć:

praca indywidualna, w grupach, na forum klasy.

Środki dydaktyczne:

tablica interaktywna/monitor dotykowy lub tablety z dostępem do Internetu (Zintegrowana Platforma Edukacyjna, mapy cyfrowe – aplikacja Google Maps), karteczki samoprzylepne, mapa polityczna Europy, arkusze papieru np. A3 (tyle, ile będzie grup na lekcji), pisaki.

Materiały pomocnicze:

- materiały zamieszczone na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej:
 - Konflikty zbrojne, terroryzm – powtórzenie (dostęp 13.02.2023);
 - Przyczyny konfliktów zbrojnych (dostęp 13.02.2023);
 - Przegląd działań Unii Europejskiej w zakresie walki z terroryzmem (dostęp 13.02.2023);
 - World Trade Center – współczesny terroryzm (dostęp 13.02.2023);
 - Mapa – przykłady zamachów terrorystycznych na świecie, w tym 3 w Europie z 2019 r. (dostęp 13.02.2023)

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

- czynności organizacyjne (w klasie jest uczeń słabowidzący, nauczyciel m.in. sprawdza, czy siedzi przy oknie, w dobrze oświetlonej pierwszej ławce;
- nauczyciel przedstawia uczniom temat i cele lekcji; zaplanowane cele lekcji są wyświetlone na tablicy interaktywnej (powiększona czcionka);
- nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie, czym jest terroryzm i jego przyczyny;
- prosi o wskazanie różnic między terroryzmem a konfliktem zbrojnym.

Faza realizacyjna:

- nauczyciel, wykorzystując materiał ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (dostęp 13.02.2023), inicjuje dyskusję z uczniami na temat terroryzmu w XXI wieku;
- na mapie świata (cyfrowa – wyświetlona na tablicy interaktywnej, możliwość powiększenia) uczniowie lokalizują wymieniane w materiale przykłady ataków z XXI wieku – wykorzystanie map cyfrowych i materiałów ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej jest również możliwe w nauczaniu zdalnym, wystarczy, że nauczyciel udostępni uczniom swój ekran lub link do strony;
- następnie nauczyciel przedstawia (na podstawie wyżej wymienionego materiału ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej) rodzaje terroryzmu wg klasyfikacji Unii Europejskiej – dla ucznia niedowidzącego powiększa wyświetlany tekst;
- rozdaje każdemu po jednej karteczce samoprzylepnej, prosi o zapisanie na niej jednego skutku ataków terrorystycznych, ich zdaniem najważniejszego;
- następnie uczniowie przyklejają swoje karteczki na tablicy (uczeń niedowidzący dostaje trochę więcej czasu na napisanie);
- uczniowie analizują i grupują podane skutki na społeczno-kulturowe, gospodarcze i polityczne terroryzmu; wywiązuje się dyskusja: które skutki uczniowie uznali za najważniejsze i dlaczego;
- nauczyciel dzieli uczniów na 4–5 grup (zależy to od liczebności klasy);
- każda dostaje arkusz papieru i pisaki;
- jeśli do klasy uczęszcza osoba niedowidząca, do pracy w grupach nauczyciel może wybrać pomoc w postaci audiobooka (dostęp 13.02.2023);

- prosi uczniów, aby wysłuchali materiału (uczniowie mogą również czytać przesuwający się tekst, a grupa z uczniem niedowidzącym – wysłuchać);
- następnie uczniowie mają wykonać plakat metodą metaplanu (autorka programu Czego i jak będziemy się uczyć? do problemu: Czy terroryzm we współczesnym świecie może dotknąć każdego z nas, mieszkańca Europy? Jakie może przynieść skutki? poleca wykorzystać analizę SWOT – od ang. *strengths, weaknesses, opportunities, threats*);
- nauczyciel wyjaśnia, że rozpatrywany problem będzie analizowany przez udzielenie odpowiedzi na pytania: Jak jest?, Jak być powinno?, Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?; uczniowie, dyskutując w grupie nad przedstawionym problemem, wypełniają plakat, na koniec formułują wnioski;
- gotowe prace uczniowie przyczepiają w wyznaczonym miejscu np. na tablicy;
- poszczególne grupy referują wyniki pracy (może to być lider wyznaczony przez uczniów), wyciągają wnioski na temat bezpieczeństwa mieszkańców Europy (m.in.: Europa w porównaniu np. z Azją Południowo-Zachodnią, jest bezpiecznym kontynentem; duży udział w kształtowaniu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Europy mają media; wiele krajów Europy zwiększa wydatki z budżetu państwa na zachowanie bezpieczeństwa mieszkańców);
- na koniec uczniowie w dyskusji na forum klasy oceniają bezpieczeństwo Polaków (pod względem zagrożeń terrorystycznych).

Faza podsumowująca:

- nauczyciel wspólnie z uczniami ocenia ich pracę w grupach, wyciągnięte wnioski i ocenę bezpieczeństwa (w ocenie bierze pod uwagę ocenę koleżeńską uczniów: prosi ich o ocenę pracy innych grup, podaje kryteria oceny m.in.: liczba argumentów, trafność wyciągniętych wniosków, sposób prezentacji);
- uczniowie odpowiadają na pytania kontrolne odnoszące się do celów lekcji (np. Wymień skutki gospodarcze (lub polityczne) terroryzmu; Wskaż obawy Europejczyków o bezpieczeństwo na kontynencie);
- prosi uczniów o odpowiedzi na pytania podsumowujące lekcję (tych, którzy się sami zgłoszą): „Dowiedziałem się, że...”, „Zaskoczyło mnie, że...”, „Dzisiaj nauczyłem się...” (elementy ewaluacji zajęć).

Praca domowa:

Zapoznaj się z [grafiką interaktywną](#) zamieszczoną na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (mapa – przykłady zamachów terrorystycznych na świecie, w tym 3 w Europie z 2019 r.; dostęp 13.02.2023). Wyszukaj w różnych źródłach informacji o zamachach terrorystycznych dokonanych na świecie po 2019 roku. Przedstaw i oceń skutki dwóch z nich.

Komentarz metodyczny

Uczeń na ostatniej lekcji poznał przyczyny terroryzmu – teraz zajmuje się skutkami i bezpieczeństwem w Europie. Uczniowie pracują indywidualnie, w grupach, mogą się oceniać, dyskutować, podawać argumenty. Wykorzystują materiały z e-podręczników. Nauczyciel indywidualizuje pracę ucznia słabowidzącego. Jeżeli pojawiają się w klasie inni uczniowie ze SPE, to w zależności od rodzaju niepełnosprawności i ograniczeń, jakie powoduje np. choroba, uczniowie potrzebują dostosowania przestrzeni. Nauczyciel powinien mieć także łatwy dostęp do ucznia, aby reagować na jego potrzeby. Takie osoby szczególnie potrzebują empatii i zrozumienia.

Uczniowie nabywają kompetencji społecznych, osobistych, w zakresie uczenia się, rozumienia i tworzenia informacji. Te umiejętności przydatne są w przyszłej pracy zawodowej. Ważne są również kompetencje cyfrowe i możliwość wykorzystania na lekcji i w pracy domowej e-materiałów ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej. Przy omawianiu tematów związanych z terroryzmem warto wykazać uczniom korelację geografii z historią, edukacją dla bezpieczeństwa i wiedzą o społeczeństwie. Warto podkreślać, że bezpieczeństwo na naszym kontynencie jest jedną z najważniejszych potrzeb człowieka.

Propozycje form, metod i technik wspierających na lekcji uczniów ze SPE nauczyciel znajdzie w polecanych programach nauczania oraz m.in. w rozdziałach 3.2; 5 i 6 poradnika, do którego dołączono niniejszy scenariusz. W pracy z uczniem słabowidzącym warto tutaj przypomnieć możliwość wykorzystania audiobooka do realizacji treści lekcji, a z form pracy – pracę indywidualną pod kierunkiem nauczyciela lub pracę w małych grupach również pod kierunkiem nauczyciela. Lekcję można przeprowadzić zdalnie – nauczyciel może polecić uczniom strony na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej lub udostępnić im własny ekran z niezbędnymi materiałami. Uczniowie indywidualnie podają skutki terroryzmu, metaplan można tworzyć jeden (wspólny), konsultując między uczniami jego treść, np. wykorzystując w tym celu aplikację Microsoft Teams. Dyskusja, wyciąganie wniosków są możliwe przed kamerami na forum klasy. Nauczyciel więcej uwagi musi zwrócić na czas i kulturę dyskusji (żeby uczniowie mówili w ustalonej kolejności, żeby każdy miał szansę się wypowiedzieć). Powinien także wyznaczyć ucznia do zapisywania wypowiedzi w wyznaczonym miejscu.

Przydzielane uczniom zadania mają budować motywację wewnętrzną, stwarzając możliwości osiągnięcia sukcesu. Uczeń wie, że sobie poradzi (zadania dostosowane do jego możliwości), rozumie zasady danej aktywności (wie, po co wykonuje dane zadanie) i widzi w niej korzyść własną (pochwała, ocena). To zwiększa poziom wewnętrznego nastawienia do podejmowanych działań. Uczniowie ze SPE powinni być dodatkowo wspierani w budowaniu motywacji wewnętrznej, np. uczeń: z zaburzonym zachowaniem potrzebuje zrozumienia i jasno wyznaczanych granic; z niską samooceną – częstych komunikatów o jego umiejętnościach i stwarzania możliwości odniesienia sukcesu; z zespołem Aspergera potrzebuje większej uwagi nauczyciela w zakresie zapewnienia mu poczucia bezpieczeństwa zgodnie z jego potrzebami, wyjaśnień sytuacji społecznych i zasad zachowania, czasem innego tempa pracy lub narzędzi. Przekazywanie uczniowi częstych komunikatów o jego postępach jest ważne podczas nauki stacjonarnej i zdalnej. Istotne jest również ustalenie sposobów i częstotliwości dodatkowych kontaktów (poza lekcją z całą klasą), np. ustalona godzina konsultacji online dla ucznia w dniu, w którym odbywała się lekcja.

Komunikacja pomiędzy nauczycielem a grupą uczniów w sytuacji lekcji stacjonarnych oraz nauczania zdalnego może polegać m.in. na dialogu w czasie indywidualnej pracy, wspólnej realizacji materiału w toku zajęć lub podczas połączenia online, a także na udzielaniu wskazówek do realizacji zadań w ramach odtwarzanych treści, materiałów (zwłaszcza w nauczaniu zdalnym).

Anna Ruszczyk – magister geografii, dyplom uzyskała na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2002 roku nauczyciel dyplomowany. Jako nauczyciel geografii pracowała w szkole podstawowej, liceum ogólnokształcącym i technikum. Uczestniczyła w pracach wojewódzkich komisji konkursu geograficznego dla szkół podstawowych. Współuczestniczyła w przygotowaniu wielu materiałów pomocniczych dla nauczycieli geografii. W 1998 roku została zaproszona do pracy w Wojewódzkiej Grupie Przedmiotowej nauczycieli geografii realizującej zadania Programu Nowa Matura. W 1999 roku uzyskała I stopień specjalizacji w zakresie nauczania geografii. W latach 1999–2002 pracowała na stanowisku egzaminatora w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, konstruowała zestawy zadań do sylabusu (pierwszego informatora maturalnego) z geografii, uczestniczyła w szkoleniach pierwszej grupy egzaminatorów z geografii oraz prowadziła szkolenia kandydatów na egzaminatorów egzaminu maturalnego z geografii. Jest czynnym egzaminatorem Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. W 2001 roku została wpisana na listę ekspertów wchodzących w skład komisji egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy. Do 2009 roku brała czynny udział w pracach tych komisji. W latach 2004–2016 wykonywała obowiązki doradcy metodycznego nauczycieli geografii i przedmiotów przyrodniczych w Łomżyńskim Centrum Rozwoju Edukacji. Dodatkowo w latach 2013–2015 pełniła funkcję Szkolnego Organizatora Rozwoju Edukacji (SORE). Posiada kwalifikacje m.in. do pracy edukatorskiej i jako koordynator sieci nauczycieli. W 2015 roku za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej, a w 2018 roku została odznaczona złotym Medalem za Długoletnią Służbę.